

Elek Város Polgármesteri Hivatala

Elek, Gyulai út 2.

Elek Város

Környezetvédelmi Programja

Tervezet

Készítette: Varga Zsolt

környezetmérnök

Elek, 2000.09.08.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	4
1. A VÁROS BEMUTATÁSA	4
1.1. FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS, ÉGHAJLATI VISZONYOK	4
1.2. NÉPESSÉG	4
1.3. INFRASTRUKTÚRÁLIS KIÉPÍTETTSÉG	4
1.3.1. ÚTHÁLÓZAT	4
1.3.2. VILLAMOS-ENERGIA ELLÁTÁS	5
1.3.3. GÁZELLÁTÁS	5
1.3.4. VÍZMŰ	5
1.3.5. CSATORNAMŰ	6
1.3.6. SZENNYVÍZTISZTÍTÓ TELEP	7
1.3.7. HULLADÉKLERAKÓ TELEP	7
1.3.8. TELEFONHÁLÓZAT	7
1.3.9. KÁBELTELEVÍZIÓ HÁLÓZAT	3
1.3.10. EGYÉB INFORMÁCIÓS RENDSZEREK	3
2. A KÖRNYEZET ÁLLAPOTÁNAK BEMUTATÁSA	8
2.1. A KÖRNYEZETI ELEMEK ÁLLAPOTA	8
2.1.1. LEVEGŐ	8
2.1.2. VIZEK	8
2.1.3. TALAJ	9
2.2. A TELEPÜLÉSI ÉS AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÁLLAPOTA	9
2.2.1. TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET	9
2.2.2. AZ EMBERI EGÉSZSÉG ALAKULÁSÁNAK KÖRNYEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEI	10
2.2.3. ÉPÍTETT KÖRNYEZET	10
2.3. A TERMÉSZET ÁLLAPOTA	10
2.3.1. ÉLŐVILÁG	10
2.3.2. TÁJ	10
2.4. ÖNÁLLÓAN KEZELT HATÓTÉNYEZŐK	11
2.4.1. HULLADÉK	11
2.4.2. ZAJ ÉS REZGÉS	11
2.4.3. KÖRNYEZETBIZTONSÁG	11

3. AZ ELÉRNI KÍVÁNT KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLOK	11
3.1. A KÖRNYEZETI ELEMÉK VÉDELME	11
3.1.1. LEVEGŐ VÉDELME	12
3.1.2. A VIZEK VÉDELME	12
3.1.3. TALAJVÉDELME	12
3.2. A TELEPÜLÉSI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME	12
3.2.1. A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET VÉDELME	12
3.2.2. AZ EMBERI EGÉSZSÉG VÉDELME NEK KÖRNYEZETI VONATKOZÁSAI	13
3.2.3. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME	13
3.3. A TERMÉSZET VÉDELME	13
3.4. ÖNÁLLÓAN KEZELT HATÓTÉNYEZŐK	13
3.4.1. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS	13
3.4.2. ZAJ ÉS REZGÉS ELLENI VÉDELME	14
3.4.3. KÖRNYEZETBIZTONSÁG	14
4. A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ESZKÖZEI	14
4.1. A KÖRNYEZETI ELEMÉK VÉDELME	14
4.1.1. LEVEGŐ VÉDELME	14
4.1.2. A VIZEK VÉDELME	14
4.1.3. TALAJVÉDELME	14
4.2. A TELEPÜLÉSI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME	15
4.2.1. A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET VÉDELME	15
4.2.2. AZ EMBERI EGÉSZSÉG VÉDELME NEK KÖRNYEZETI VONATKOZÁSAI	15
4.2.3. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME	15
4.3. A TERMÉSZET VÉDELME	15
4.4. ÖNÁLLÓAN KEZELT HATÓTÉNYEZŐK	15
4.4.1. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS	15
4.4.2. ZAJ ÉS REZGÉS ELLENI VÉDELME	16
4.4.3. KÖRNYEZETBIZTONSÁG	16
ÖSSZEGRZÉS	16
FELHASZNÁLT IRODALOM	17

BEVEZETÉS

A természet védelme iránti igény valamint a környezeti tényezők állapotának veszélyeztetettsége illetve a több helyen kialakult környezetkárosítás indokoltá tette egy városi szintű környezetvédelmi program megalkotását. A program az országgyűlés által készített Nemzeti Környezetvédelmi Programot alapul véve, a természeti értékek figyelembe vételével, s az azok megóvására tett intézkedések fontosságának szem előtt tartásával készült. Mindazonáltal a program nem feledkezik el az emberről, hanem azt mint a környezet részét tekinti, s törekszik az ember által okozott környezet-terhelést minimalizálni oly módon, hogy különböző lehetőségeket kihasználva igyekszik népszerűsíteni a bennünket körülvevő környezet- illetve természetvédelmét, hiszen ez mindannyiunk érdeke, olyan közügy mely mindannyiunkat érint mivel az egészséges környezet minden ember jogos igénye. Ilyen megfontolásokból indul útjára ez a program melynek megvalósítása komoly tervezést és gondos előrelátást igényel, hiszen az anyagi lehetőségek mindenütt szűkösek, behatároltak s ez kereteket szabhat a szárnyaló elképzeléseknek. Az elképzelések és lehetőségek között feszülő gyakori ellentétet igyekszik megoldani a környezetvédelmi program, mely ilyen módon vázolja az alternatívákat és az azok megoldása érdekében szükséges lépéseket is.

1. A VÁROS BEMUTATÁSA

1.1. FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS, ÉGHAJLATI VISZONYOK

Elek város hazánk délkeleti határa mentén, Békés megyében, helyezkedik el. Sík vidéken a földrajzi $21^{\circ}15'$ hosszúsági és $46^{\circ}38'$ szélességi fokon, 92,25 Bfm. tengerszint feletti magasságban. Szomszédai északon 12 km-re Gyula, nyugaton 6 km-re Kétegyháza, délnyugaton 12 km-re Lőkősháza, 14 km-re Nagykamarás, 18 km-re Kevermes. Keleten Románia fekszik. A város közigazgatási területe 5490 hektár, belterületet 411 hektár, lakossága 5516 fő.

Éghajlata tipikusan alföldi jellegű száraz éghajlat. A mérsékelt mennyiségű csapadék eloszlása meglehetősen egyenetlen.

1.2. NÉPESSÉG

Településünk területe 5.496 hektár. A lakosság száma 5.516. A népsűrűség 103.2 fő/ km^2 . Az a tény is tükrözi a település nehéz gazdasági és szociális helyzetét, miszerint az elmúlt öt év alatt folyamatosan emelkedő lélekszám hirtelen és nagymértékben csökkent.

A városban több nemzetiség él együtt. A legnagyobb lélekszámú a sváb, majd a román, roma ill. szlovák etnikum.

1.3. INFRASTRUKTÚRÁLIS KIÉPÍTETTSÉG

1.3.1. ÚTHÁLÓZAT

A település 42 km hosszú járda és 32 km hosszú közforgalmú úthálózattal rendelkezik. A belterületre eső utak 60%-a kiépített, 40%-a földút. A kiépített utak 95%-a aszfalt 5%-a beton alapanyagú. Külső területen nincs önkormányzati tulajdonú közút.

Az utak 4-6 m szélességűek 20 cm szerkezeti rétegből és 4-5 cm aszfaltból készülnek.

Az úthálózat építése folyamatosan történt az 1978-as évektől kezdődően, a Hódmezővásárhelyi Építőipari Vállalat kivitelezésében. Egyszeri utépítés során általában 2-3 utca kapott új műútburkolatot. A rendszerváltás éveiben jelentkező gazdasági konjunktúra folytán Elek város e célra fordítható anyagi keretei is nagymértékben lecsökkentek, s ebből kifolyólag az utépítés 1992 óta szünetel. Újabb bővítés ez évben van tervbe véve, amikor is 2 ill. 3 utca kap majd betonburkolatú utat. Ehhez az érintett utcák lakóinak 30.000 Ft-os hozzájárulást kell majd fizetniük.

1.3.2. VILLAMOS-ENERGIA ELLÁTÁS

A település villamos energiával teljesen ellátott, az elektromos áramot Gyuláról, az Elek-Kétegyháza úti elágazásnál levő elosztóállomásról kapja. A településen 10-11 helyi transzformátor, 625 közvilágítási lámpatest van elhelyezve, melyek a DÉMÁSZ tulajdonában vannak. A lámpatestek felújítása 1995-ben történt meg, amikor is az izzók energiatakarékos halogén izzókra lettek kicserélve. A felújítást az önkormányzat finanszírozta, ennek költsége 8 millió Ft volt.

A hálózatra ipari fogyasztók nincsenek rákötve, a villamos energia felhasználás lakossági és intézményi jellegű.

1.3.3. GÁZELLÁTÁS

A gáz Békéscsabáról érkezik a Kétegyházi úton levő nyomásosökkentő állomáson keresztül. Az elosztóhálózat műanyag csövekből lett kialakítva, Ø20-110 mm-es csőátmérővel. A fővezetékek Ø110 mm átmérőjűek. Az elosztóhálózat teljes hossza 34 km, ami 100%-os kiépítettséget jelent. Mivel a hálózatot úgy méretezték, hogy az összes fogyasztót ki tudja szolgálni, a gázvezetékre gyakorlatilag mindenki ráköthető. Jelenleg kb. 900 lakásban használnak gázt, 250-300 lakásnál csak a csonk van kialakítva s 800 háznál még nem igényelték a rácsatlakozást. A hálózat 1995-ben készült s 110 millió Ft-ba került.

Intézményi és lakossági felhasználók vannak, az ipari felhasználás nem jellemző.

1.3.4. VÍZMŰ

Vízbeszerzés

A város vízellátását jelenleg 3 fűrt kút biztosítja. A 4. kút üzembe állítása jelenleg van folyamatban.

A település átlagos napi vízigénye: 849 m³ / d

Az évszaki /nyári/ csúcs vízfogyasztás: 1.350 m³ / d

A vízmű mértékadó kapacitása: 1.380 m³ / d

A három kút jelenleg 1700 m³ / d vízhozamot ad.

A vizek magas metángáztartalma miatt VLV típusú gázmentesítő berendezést szereltek fel az 1-es és 2-es számú kutakra. A gázmentesített víz egy 7,5 m³-es gyűjtő tárolóba kerül, ahonnan szivattyújuk szállítják a vizet az elosztó hálózatba, ill. azon át a víztoronyba.

A 3-as számú kút vizének keménysége nem megfelelő, azonban ez mégsem okoz problémát, mivel a három kútból nyert kevert víz már megfelel az ivóvízszabványban előírtaknak.

Víztorlás

A napi fogyasztási csúcsok többletvízigényének pótlására és az elosztóhálózatban megkívánt üzemi nyomás tartására a vízműtelep védőterületén lévő HG100/2 típusú acélból készült víztorony szolgál. A 100 jel a térfogatot, a 2 jel a törzsátmérőt jelenti m³ ill. m-ben.

A torony alsó üzemi vízszintje 26 m, felső üzemi vízszintje 30 m az átlagos terepszinthez viszonyítva.

A víztorony biztosítja az elosztóhálózatban megkívánt üzemi nyomást /2,6-3,0 bar/.

A hálózatban megengedett min. nyomás 2,0 bar, max. nyomás 7,0 bar.

A víztorony állaga megfelelő. A jelenlegi feltételeket, vízigényeket képes kielégíteni, azonban a fogyasztói igény növekedése esetén bővítése elkerülhetetlen.

Vízelosztás

A víztoronyban folyamatosan tárolt ivóvizet a fogyasztókhoz 37 km hosszú elosztóhálózat juttatja el. Általában körvezetékes rendszerű, mely a legkedvezőbb áramlási viszonyokat képes fenntartani. A főkörvezeték Ø 150 ill. Ø 125 mm azbesztcement nyomócsőből épült. Az elágazó vezetékek Ø 80, Ø 63, Ø 50 mm keresztmetszetűek, anyaguk acél ill. PVC.

Sajnos az elosztóhálózat létesítésekor - a szűkös anyagi lehetőségek miatt - az egész hálózat mintegy 1/3-át kitevő vezetékszakaszok Ø 63, Ø 50 mm keresztmetszetű csőből épültek.

A kis csőátmérő nem felel meg a jelenleg érvényes szabványoknak /legkisebb csőátmérő: Ø 80 mm/ s ezen kívül több okból is hátrány jelent:

- 1./ egyidejű nagyobb vízvétel mellett nem biztosítható a 2,6-3,0 bar üzemi nyomás
- 2./ szintén egyidejű nagyobb vízvétel mellett a kívántnál nagyobb vízsebesség alakul ki, mely lesodorja a cső belsejében lerakódott ún. biológiai hártya egy részét
- 3./ tűz esetén a kis átmérőjű vezetékszakaszok nem képesek biztosítani az előírt nyomású és mennyiségű vizet a tűz eloltásához.

1.3.5. CSATORNAMŰ

A vízhasználat során keletkezett szennyvizek egy részének összegyűjtésére és megtisztítására 1974-ben és 1983-ban csatornaművet építettek.

A csatornahálózatra rá nem kötött szennyvíztermelőknél keletkező fekálhulladékok tengelyen kerülnek kiszállításra a szennyvíz tisztító telepre. Ezen fekálhulladékok fogadására szolgáló műtárgyak és berendezések 1994 évben készültek el.

A város központi részének néhány utcáján van csupán kiépítve a hálózat, ezért további bővítésekre volna szükség a kielégítő csatornázottsághoz. A bővítést indokolja környezetünk védelme, valamint a szennyvíztisztító telep jelenlegi kapacitás kihasználatlansága is, mely jelentős költségnövelő tényező a tisztítási folyamatban.

A csatornahálózat 2.483 m hosszban épült ki Ø 300 mm-es beton, ill. Ø 200 mm-es KGPVC anyagú gravitációs gyűjtőcsatornákból.

Az összegyűjtött szennyvizek átemelésére 2 db átemelő telep létesült a Lőkősházi úton ill. a József Attila úton. A műtárgyak MOBA típusúak. A benne lévő szivattyúk üzemét szintérzékelő automatika ill. időrelé vezérli. Az első a felgyülemelő szennyvízmennyiség továbbítását, a második a szivattyúk közel azonos üzemidejét oldja meg.

A 2. sz. átemelő telephez 400 m Ø 200 mm-es KGPVC nyomócső tartozik.

Az 1. sz. átemelő telep 1.710 m hosszú Ø 200 mm-es azbesztcement anyagú nyomócsővön át szállítja az összegyűjtött szennyvizet a tisztító telepre.

A szennyvízgyűjtő hálózatra 13 db lakossági, 1 db ipari és 17 db intézményi házi bekötő csatormát telepítettek. Sajnos a lehetséges csatornabekötésekhez képest ezek az adatok elenyészően kevés számúnak minősíthetők, mivel így a csatornamű 1993. évben mindössze 20.405

m³ szennyvizet fogadott, ami 56 m³-nek felel meg naponta. Ha ezt a mennyiséget összevetjük a tisztító telep 350 m³-es lehetséges napi kapacitásával, akkor mindössze 16 %-os kihasználtságot kapunk. Ilyen mértékű kapacitás kihasználatlanság mellett nemcsak a szennyvíztisztítás fajlagos költsége nagyobb, de a tisztítótelep optimális működése sem mindig biztosított.

1.3.6. SZENNYVÍZTISZTÍTÓ TELEP

A településen összegyűjtött szennyvíz az 1. sz. főátemelőből nyomócsövön érkezik a szennyvíztisztító telepre, ahonnan a biológiai tisztítás és fertőtlenítés után az Elek-keleti csatornába folyik. A tengelyen kiszállított szennyvizek kezelése is itt történik az 1994-ben megépült erre alkalmas műtárgysor segítségével. A szennyvíztisztító telep DORTMUNDI-rendszerű, mely a biológiai tisztítást az állandóan mozgásban tartott /lebegtetett/ eleveniszap segítségével oldja meg oly módon, hogy a szerves szennyeződés adszorbeálódik a pelyhek felületén s az így megkötött szerves anyagokat a mikroorganizmusok biokémiai úton feldolgozzák, felélik.

1.3.7. HULLADÉKLERAKÓ TELEP

A hulladékok tárolására az 1995. évben - állami és helyi beruházással - épült hulladéktároló szolgál. Ennek költsége mintegy 16 millió Ft volt. A tároló a város jelenlegi hulladéktermelési szintje mellett kb. 20. év alatt telik meg.

A hulladék lerakása prizmás módszerrel lett tervezve, 99.60 Bfm szintig, egy 2.8 m-es és két db 3.0 m-es szint kialakításával. Egy-egy szint a hulladékból épített prizmák hálózatából áll. A prizma trapéz keresztmetszetű, melynek koronasíkjá a hulladékszállító járművek közlekedési útja és egyben ürítő helye is. A leürített hulladék terítését, a prizma építését földmunkagép végzi. A három hulladékszint kiépülése után a lerakót rekultiválni kell, melynek eredményeképpen a befásított domb sem környezetvédelmi sem esztétikai szempontból nem hagy kívánivalót maga után. Azonban a rekultiváció elvégzése után is szükséges a talajvízfigyelő kutak vizének időszakos ellenőrzése.

1.3.8. TELEFONHÁLÓZAT

Az eleki telefonhálózat a békéscsabai központra van rákötve. Üzemeltetője az amerikai érdekeltségű Hungarotel Rt. társaság.

A hálózat föld alatti és föld feletti vezetékes rendszerű. Cross-bar típusú, tehát a világ bármely része közvetlenül hívható. Csak fővonalak vannak, a korábbi ikervonalak meg lettek szüntetve. 1989-ben épült ki a Cross-bar rendszer, s ekkor a meglévő telefontulajdonosok mellett 375 új lakás lett bekötve, így jelenleg 500-510 az előfizetők száma. Ez év végéig további 350 előfizető lesz bekötve, ami azt jelenti, hogy hozzávetőleg minden második házban lesz telefon.

1996-ban a WESTEL Rt. létesített egy erősítő-átjátszó rádiótelefon állomást, így lehetővé vált a rádiótelefonok használata is a településen. Az állomás belterületi részen a város határában egy 200 m²-es területen helyezkedik el, a torony magassága 46 m.

1.3.9. KÁBELTELEVÍZIÓ HÁLÓZAT

1990-ben vetődött fel a kábeltelevíziós rendszer kiépítésének lehetősége. Ennek eredményeként 1991-ben kiépült a hálózat. A kivitelező a Polgármesteri Hivatal megbízásából az ELEKÉP vállalat volt. 1995 évtől a kezelő az Eleki Víz- és Csatornamű Kft. lett.

Az induláskor bekapcsolódott előfizetőknek egyszeri 10.000 Ft-os hozzájárulást kellett fizetniük, plusz a működés utáni havi előfizetési díjat. A kezdeti kiépítettség 8 csatornából állt. A kábelhálózat 25 km hosszú, mely föld alatti és légekábelekből áll. Hirschmann gyártmányú mérővevővel történik az üzemelés. A hálózat felfűzéses soros rendszerű, azonban jelenleg alakítják át a hálózatot csillagpontos rendszerre. A kábeltelevízió fejállomása a Kétegyházi út 8. sz. alatti épületben, a stúdió pedig az Eleki Víz és Csatornamű Kezelő Kft. épületében kapott helyet.

1.3.10. EGYÉB INFORMÁCIÓS RENDSZEREK

Jelenleg van tervezés alatt az INTERNET-re való rácsatlakozás lehetősége, mely a kábeltelevíziós hálózaton keresztül valósulhatna meg, illetve ennek kapacitás elégtelensége esetén egyéni bekötések útján.

2. A KÖRNYEZET ÁLLAPOTÁNAK BEMUTATÁSA

2.1. A KÖRNYEZETI ELEMÉK ÁLLAPOTA

2.1.1. LEVEGŐ

Magyarország levegőminőségi helyzete az utóbbi évtizedekben - a nehézipar és más szennyezőforrások megszűnése ill. csökkenése ellenére még mindig nem kielégítő. Jelenleg a közlekedés az egyik fő szennyezőforrás, amelyet azonban az egyre szigorúbb normák bevezetésével fokozatosan csökkentenek. Sajnos azonban az ország vonatkozásában a járművek átlagéletkora 9, 10 év körül van, ami magyarázatot ad a megengedettnél nagyobb szennyezőanyag kibocsátásra. Békés megye az ország viszonylag tisztább levegőjű térségei közé tartozik. Eleken ipari szennyezésről nem beszélhetünk a háztartások azonban jelentős levegő szennyező források a téli hónapokban.

Elek városában a magánszemély gépjármű-tulajdonosok száma 617 az általuk birtokolt gépjárművek száma 772. A nem magánszemély gépjármű-tulajdonosok száma 16, gépjárművek száma 30. A városban levő összes gépjárművek száma 802, azonban az átlagéletkoruk talán még rosszabb az országos átlagnál, mivel Békés megye a gazdaságilag meglehetősen elmaradott megyék közé tartozik.

2.1.2. VIZEK

2.1.2.1. Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizek rendkívül jelentősek életfeltételeink kielégítéséhez, mivel az emberi fogyasztásra szánt ivóvíz döntő hányadát innen szerezzük be.

Felszín alatti vizek szempontjából városunk a Körös-Maros hordalékkúp felett helyezkedik el, amely védett vízbázis.

A város vízellátását jelenleg 4 fúrt kút biztosítja. A vízminőség jónak mondható az 1. és 2. számú kutak kivételével, ahol a vizek magas metángáztartalmát kell közömbösíteni.

A felszín alatti vizekhez tartozik a talajvíz is, ami rendkívül szennyezettnek mondható Elekén. Sajnos a talajvíz elszennyeződése maga után vonja a talaj elszennyeződését is, amely szintén komoly problémát jelent.

2.1.2.2. Felszín feletti vizek

A városnak nincs folyója, csupán néhány záportározója, amelyek azonban náddal majdnem teljes egészében benőttek. Sajnos a lakosok sok esetben mindenféle szeméttel ill. kommunális hulladékkal töltik fel az imént említett záportározókat további problémát okozva ezzel a helyi hatóságnak. A 1482/14 hrsz-al jelölt záportározó korábban - éveken keresztül - hulladéklerakóként működött. A jelenlegi - hulladék lerakó telepekre vonatkozó - környezetvédelmi előírásoknak nem megfelelő volta miatt felmerült a rekultiváció szükségessége. A Körös Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség talajvízfigyelő kutakat létesített a hulladéklerakó körül.

A volt téglagyár környezetében több bányatavat találhatunk, melyek közül a 0139, 0140/3, 0111/1, 0113/10 hrsz-ú tavakon halastavi hasznosítás folyik, a 0111/2, 0111/3 hrsz-ú tavak viszont vízi-növényzettel teljes egészében benőttek, elmocsarasodottak s velük kapcsolatban szintén felmerül a rehabilitáció szükségessége.

Komoly problémát jelent a belvizesedésre hajlamos területek viszonylag magas aránya. Természetesen ezek aránya a lehullott csapadék függvénye. A város területének szintesése nagyon kicsi 2-3 m körüli, így a csapadékelvezetők csak lassú lefolyást tesznek lehetővé. Ezen kívül a város peremterületein az építkezésekhez szükséges földkitermelés miatt ún. lapályosabb részek jöttek létre, amelyben könnyen kialakulhatnak belvizes tavak.

2.1.3. TALAJ

A földvédelem nem csak a felszíni földterületek védelmét jelenti, hanem kiterjed a felszín alatti rétegek a kőzetek és ásványok védelmére is.

"Békés megye sajátossága, hogy területének nagy része mezőgazdasági művelésre alkalmas. Ezen belül dominál a szántóföldi növénytermesztés, elenyésző a gyümölcsstermő terület és viszonylag kicsi az erdőszűcség. Talajainak több mint felét jó minőségű csernozjom talajok alkotják." / Békés megye kistérségi komplex környezetvédelmi programja, 1.3. pont /

Elek környezetében jó minőségű 20-40 aranykorona értékű földterületeket találunk. A város lakosai közül sokan foglalkoznak növénytermesztéssel, gazdálkodással.

2.2. A TELEPÜLÉSI ÉS AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÁLLAPOTA

2.2.1. TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET

"A települési környezet az ember által mesterségesen kialakított anyagi rendszer, amelynek alapvető funkciója az ember mindennapi életéhez elengedhetetlen társadalmi szükségletek kielégítése." / Nemzeti Környezetvédelmi Program 1.2.1. /

A város - települési környezet szempontjából - nyugodt kisvárosi jellegű, ahol még felfedezhetők a nagyközségi jelleg arnyalatai, hiszen Elek csak néhány éve város. Azonban minden évben jelentős fejlesztések valósulnak meg, úgymint kerékpárút építés ill. az augusztus elején átadott millenniumi sétány és park.

2.2.2. AZ EMBERI EGÉSZSÉG ALAKULÁSÁNAK KÖRNYEZETI ÖSSZEFÜGGÉSEI

Az emberi egészséget nagymértékben befolyásolja a lakókörnyezet, amelyben élünk. Ha a lakás rossz állapotú esetleg nedves, dohányos levegőjű akkor ez negatív irányban befolyásolhatja az életminőséget, s ezzel nemkivánt betegségek kialakítójává válhat. Ezenkívül fontos tényezők a környezeti ártalmak, melyek szintén negatív irányban befolyásolhatják az emberi egészséget. Másodsorban felelőssé tehető a nemzeti kultúrából származó helytelen, egészségtelen táplálkozás, amely a kevés gyümölcs, zöldség fogyasztásban és a túlzott állati zsiradék fogyasztásban nyilvánul meg.

2.2.3. ÉPÍTETT KÖRNYEZET

"Az épített környezet a környezet tudatos, építési munka eredményeként létrehozott, illetve elhatárolt épített (mesterséges) része, amely elsődlegesen az egyéni és a közösségi lét feltételeinek megteremtését szolgálja." / Nemzeti Környezetvédelmi Program, 1.2.3. pont /

A város épített környezeti arculata meglehetősen vegyes. A panel- és sorházak mellett ugyanúgy megtaláljuk a régi stílusú ún. svábházakat, mint a máj modern ízlésnek megfelelő családi házakat. A svábházak jellegzetességei a díszített homlokzat, a nagy kapu a magas belső-tér. ill. a kocsibejáró talapzatánál elhelyezett keréktörő.

A város több negyedre oszlik, ezek: a történelmi városrész, amelyben a belvárosi rész is található, az újtelep, a betyárváros ill. az ún. cigánytelep. A házak minősége a cigánytelep kivételével jónak mondható, sajnos az etnikai kisebbség lakóhelyén meglehetősen rossz állapotú házak találhatók.

2.3. A TERMÉSZET ÁLLAPOTA

2.3.1. ÉLŐVILÁG

"A természetvédelem az élő és élettelen természeti értékek és azok rendszereinek megővését célozza. Egyik fő célja a biológiai sokféleség megőrzése, amelynek alapja a természetes és természetközeli élőhelyek működőképes állapotban történő megővése."

/ Nemzeti Környezetvédelmi Program 1.3.1. pont /

A város déli részén megtalálható ún. "nagy gyep" egy természetközeli ősgyep, mely rendkívül értékes élőhely több ott élő faj számára, úgymint: őz, mezei nyúl, mezei pacsirta, egyes ragadozó madarak: vércse, sólyom.

A volt téglagyár egykori bányatavain jelenleg halastavak találhatók, melyeken halgazdálkodás folyik. Ez azonban nem terjed ki minden egyes bányatóra, mivel két bányató nem áll hasznosítás alatt, ezek magántulajdonban vannak. A halastavi hasznosítás alatt levő másik három bányatóból a 0139 és 0140/3-as hrsz-ú tavak önkormányzati tulajdonban vannak, míg a 0111/1 és 0113/10-es hrsz-ú tavak a Tsz tulajdonában vannak, ezeket az önkormányzat meg kívánja vásárolni a helyi termelő szövetkezettől.

2.3.2. TÁJ

Elek tájképét az itt élők többször is jelentősen átformálták. A középkor során a gazdálkodás számottevően visszaszorította a természetes tájra jellemző erdős sztyeppet. A török

megszállítás alatt a település teljesen kipusztult. Ezután német telepesekkel lett újratelepítve a falu. Ennek hatása máig érezhető, hiszen rengeteg sváb nemzetiségű ember él Eleken, s a XX. századi kitelepítés óta sokan visszajárnak a városba nyaranta. A múlt században jött létre a mai napig is jellemző tanyavilág. Jelentős tájformáló erő volt a múlt rendszerbeli nagy területeken folytatott monokultúrás gazdálkodás, hiszen ez a folyamat homogenizálta a tájat. Jelenleg a kárpótlás óta a földterületek nagy része visszakerült egykori tulajdonosaik kezébe s a tájat a kisebb és a nagyobb gazdaságok vegyes aránya jellemzi. A város közigazgatási területén nem található természetvédelmi terület, azonban a város déli részén található egy viszonylag nagy kiterjedésű ősgyep, mely sok a tájra jellemző fajnak ad otthont.

2.4. ÖNÁLLÓAN KEZELT HATÓTÉNYEZŐK

2.4.1. HULLADÉK

2.4.1.1. Szilárd hulladékok

A hulladékok szállítását az Eleki Víz- és Csatornamű Kft. végzi egy Mercedes-Benz Kufafaun típusú szemétszállító járművel. Az összegyűjtött hulladékok a város határában lévő hulladéklerakó telepre kerülnek.

A szolgáltatásért a lakosok havi szemétszállítási díjat fizetnek.

2.4.1.2. Folyékony hulladék

Folyékony hulladékon a tengelyen kiszállított szennyvizeket értjük. A csatornamű segítségével összegyűjtött szennyvizek nem minősülnek folyékony hulladéknak.

A csatornamű gravitációs rendszerű, amely 2 db átemelő szivattyú segítségével a szennyvizet a nagyközség határában lévő szennyvíztisztító telepre juttatja. A csatornaműre rá nem kötött szennyvíztermelők esetében a folyékony hulladék kihordását szippantó autókkal végzik.

2.4.2. ZAJ ÉS REZGÉS

A Körös Vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség nem végez zaj és rezgésvédelmi méréseket a város területén, így nem tudunk konkrét adatokat mondani. Azt azonban megállíthatjuk, hogy a város forgalma, valamint a városon átmenő forgalom nem jelentős, mivel Eleken nem halad át sem főút, sem nemzetközi útvonal s a város mérete sem nagy így nem jelentős a városon belüli forgalom sem.

2.4.3. KÖRNYEZETBIZTONSÁG

"Az emberiség fejlődésének egyik legnagyobb kihívása a globális, a regionális és helyi szintű biztonság megteremtése, ennek keretében a fenntartható fejlődés környezetbiztonsági garanciáinak szavatolása. A legmagasabb nemzetközi szintű fórumokon is kiemelt fontossággal kezelik a környezetbiztonság ügyét, amelynek időszerűségét az élet egyre gyakrabban igazolja a különböző súlyos, ipari eredetű környezeti katasztrófák bekövetkezésével."

/ Nemzeti Környezetvédelmi Program, 1.4.3. pont /

Eleken iparról nem beszélhetünk - csupán egy kisméretű tekerceselő üzem található - s éppen ezért ipari környezetszennyezésről sem.

3. AZ ELÉRNI KÍVÁNT KÖRNYEZETVÉDELMI CÉLOK

3.1. A KÖRNYEZETI ELEMÉK VÉDELME

3.1.1. LEVEGŐ VÉDELME

A fő levegő szennyező forrás a közlekedés, ezért célállapotként a levegő minőségének javítását tűzhetjük ki.

További kerékpárutak építésével elő kell segíteni a nem motorizált közlekedési eszközök prioritását a lakosság körében.

3.1.2. A VIZEK VÉDELME

3.1.2.1. Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizek védelme kapcsán, megemlíthetjük a város közigazgatási területén levő 4 fúrt kút vízbázisának védelmét, valamint az első vízzáró réteg alatti úgynevezett rétegvizek védelmét.

3.1.2.2. Felszín feletti vizek

Nagy problémát jelent a csatornázottság nem megfelelő kiépítettsége, ugyanis csak a város központi részein levő épületek vannak rákötve a hálózatra. A házak fennmaradó részénél ún. szikkasztó medencéket találhatunk, amelyek rendkívül környezetszennyezők, hiszen elszennyezik a talajvizet s mivel a talajvíz mozgások iránya kiszámíthatatlan így jóval nagyobb területet szennyeznek el, mint maga a szennyezőforrás.

Célállapotként megfogalmazható a csatornázottság kiépítésének bővítése.

2 záportározóra és 1 bányatóra van beadva pályázat, rehabilitáció céljából.

Helyrajzi szám	Tervezett rehabilitáció
Elek belterület 1434/4 hrsz.	záportározó, csónakázótó
Elek külterület 0139, 0140/3 hrsz.	horgászto, parkrendezés
Elek belterület 1615/24 hrsz.	záportározó

3.1.3. TALAJVÉDELME

A műtrágyázás különösen a kisebb tavak, záportározók mellett nem kívánatos, hiszen a túlzott nitrogén- és foszforbevitel eutrofizációt indíthat el az állóvizekben.

A szélsőséges vízháztartási helyzetek mérséklésére a talaj vízgazdálkodását ésszerűen szabályozni kell.

3.2. A TELEPÜLÉSI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME

3.2.1. A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET VÉDELME

Elek város önkormányzata pályázatot nyújtott be a sportpálya melletti záportározók, a volt hulladéklerakó telep valamint a 2213-as helyrajzi számú terület rehabilitációja céljából.

Helyrajzi szám	Tervezett rehabilitáció
Elek belterület 2213 hrsz.	szabadidő park
Elek belterület 1482/14 hrsz.	fásítás, parkrendezés
Elek belterület 168/30, 173/5 hrsz.	sporttelep, sportliget

3.2.2. AZ EMBERI EGÉSZSÉG VÉDELME NEK KÖRNYEZETI VONATKOZÁSAI

Ezen problémák kezelése minden környezeti elem és rendszer szintjén feladatot jelent.

- Fontos:
- a szálló por mennyiségének csökkentése
  - az egészségre káros polleneket termelő növények irtása
  - a helyes ill. egészséges táplálkozás valamint a spórtolás - mint egészséget erősítő tevékenység - népszerűsítése

3.2.3. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME

- a károsodott, tönkrement középületek felmérése és rendbehozatalára megfelelő intézkedési tervek kidolgozása
- a műemlék jellegű épületek védetté nyilvánítása

3.3. A TERMÉSZET VÉDELME

Fontos volna természetvédelmi területté nyilvánítani a város déli részén elhelyezkedő ös-gyepet, hiszen rengeteg védett fajnak ad otthont.

Szintén fontos volna az Ady Endre utcában levő 70 évesnél idősebb tölgyfa védetté nyilvánítása.

3.4. ÖNÁLLÓAN KEZELT HATÓTÉNYEZŐK

3.4.1. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS

A következő célokat fogalmazhatjuk meg:

- csökkenteni kell a termelt hulladék mennyiségét
- be kell vezetni a szelektív hulladékgyűjtést, amennyiben az erre alkalmas feldolgozóipar fellelhető a város környezetében.
- meg kell szervezni a veszélyes hulladékok gyűjtését és elszállítását
- a települési folyékony hulladék csökkentéséhez növelni kell a csatornázott területek arányát

3.4.2. ZAJ ÉS REZGÉS ELLENT VÉDELEM

A zajterhelés szempontjából nemzetközileg elfogadhatatlannak tekinthető a 75 dBA terhelés fölötti zajszint, míg kívánatos célállapotként a legfeljebb 65 dBA zajszint fogadható el.

3.4.3. KÖRNYEZETBIZTONSÁG

A környezetre káros balesetek, havária helyzetek mindenhol előfordulhatnak, ezért figyelmet kell szentelni megelőzésükre ill. kialakulásuk esetén szakszerű megoldásukra.

4. A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ESZKÖZEI

4.1. A KÖRNYEZETI ELEMÉK VÉDELME

4.1.1. LEVEGŐ VÉDELEM

A levegő minőségének javítását a városban levő járművek káros anyag kibocsátásának csökkentésével oldhatnánk meg. Ehhez szükséges lenne egy olyan támogatási rendszer kidolgozása, amely az embereket segítené abban, hogy meglévő járműveiket katalizátorossá alakítsák át és az adózás során kedvezményben részesítenék azokat a járműveket, amelyek katalizátorosak s így kímélik környezetüket.

4.1.2. A VIZEK VÉDELME

4.1.2.1. Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizek védelme az első vízzáró réteg alatti vizek, valamint a talajvíz védelmét jelenti. Fontos volna a csatornázottság bővítésével, csökkenteni a szikasztós szennyvízgödrök arányát így javítva a talajvíz ill. ezzel együtt a talaj szennyezettségi mutatóját. A városnak több artézi kútja is van belterületen ill. külterületen is. Ezen vizek védelme szintén fontos feladat.

4.1.2.2. Felszín feletti vizek

A talajvizek és bányatavak védelme egyrészt a csatorna hálózat bővítésével oldható meg, másrészt az állattartást végzőknél zárt trágyatárolók kialakításával illetve a műtrágyahasználat csökkentésére való ösztönzéssel, propagandák szervezésével.

4.1.3. TALAJVÉDELEM

Talajvédelem szempontjából fontos lenne olyan propaganda illetőleg támogatási rendszer kidolgozása, amely a szerves trágyázást népszerűsítene ill. támogatná a műtrágyázással szemben.

Egy támogatási rendszer kialakításával ösztönözni kell a termőföld minőségének védelmét és termelékenységének megőrzését illetve javítását.

4.2. A TELEPÜLÉSI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME

4.2.1. A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET VÉDELME

A tervezett rehabilitációk rendkívül nagy erőforrásokat feltételeznek, ezért Elek Város Önkormányzata külső források igénybevételét tervezi, pályázatok útján, melyek jelenleg a rehabilitáció megtervezésének költségeire irányulnak. Ha megvalósult a tervezés, akkor további pályázatok útján folytatni kell a rehabilitációt egészen a megvalósítás befejezéséig.

4.2.2. AZ EMBERI EGÉSZSÉG VÉDELMÉNEK KÖRNYEZETI VONATKOZÁSAI

A szálló por mennyiségének csökkentése fásítással, füvesítéssel és az arra alkalmas helyek parkosításával oldható meg. Az egészségre ártalmas polleneket termelő növények irtása szintén fontos feladat.

Itt említhetjük meg az egészséges táplálkozás valamint a megfelelő mennyiségű testmozgás egészségre gyakorlott rendkívül pozitív hatását. Egészséges táplálkozáson a kevesebb hús és zsírfogyasztást valamint a több zöldség és gyümölcs ill. gabonafélék fogyasztását értjük.

4.2.3. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VÉDELME

A károsodott középületek felújítása elvégezhető közmunkások segítségével. A belvizi károk enyhítésére a kormány által adott támogatás segítségével a lakosok kijavíthatják a keletkezett épületkárokat.

Elek városában több a század elején a mezőgazdasági területek magas aránya ellenére polgári élet folyt s ekkor épült több un. sváb ház, melyek ma is állnak s fontos volna védelmük, felújításuk, hiszen jelentős értéket képviselnek.

4.3. A TERMÉSZET VÉDELME

A város déli határában található ősgyep ill. a mozi melletti idős tölgyfa védetté nyilvánítása a képviselő-testület döntésével valósítható meg.

4.4. ÖNÁLLÓAN KEZELT HATÓTÉNYEZŐK

4.4.1. HULLADÉKGAZDÁLKODÁS

- A termelt hulladék mennyiségének csökkentése a hulladék praktikus - kevésbé helyigényes - elhelyezésével ill. tömörítésével oldható meg. Célszerű volna a lakosokat megtanítani az ilyen jellegű technikák használatára, hogy ezzel is kíméljük környezetünket.
- A szelektív hulladékgyűjtésnek csak akkor van értelme, ha annak feldolgozása megoldható, tehát, ha a megfelelő, háttérpar megtalálható.
- A veszélyes hulladékokat jelenleg egy magánszemély gyűjti, ezt azonban hivatalossá kellene tenni, vagyis alvállalkozóval kellene megoldani. A hulladékok gyűjtését jelenleg az Eleki Víz és Csatornamű Kft végzi ezért a kft kérhet fel egy alvállalkozót a feladat megoldására.

- A oszatomázott területek arányának növeléséhez jelentős anyagi források szükségeltetnének, amelyek jelenleg nem állnak a polgármesteri hivatal rendelkezésére, így ezen probléma feloldása is pályázati pénzek segítségével képzelhető el.

4.4.2. ZAJ ÉS REZGÉS ELLENI VÉDELEM

A zajszennyezés feltérképezéséhez méréseket kell végrehajtani a város forgalmasabb területein, hogy azután lehetőség legyen a szükséges intézkedések megtételére (pl.: fásítás, parkosítás, zajelnyelő falak építése...stb.)

4.4.3. KÖRNYEZETBIZTONSÁG

A városban működő Önkéntes Tűzoltó és Mentőegylet szakmailag felkészíthető, hogy környezetvédelmi katasztrófák bekövetkezésekor helyesen és hasznosan tudjon fellépni a kárelhárítás érdekében. Amennyiben ezt az egylet nem vállalja, úgy az önkormányzatnak kell gondoskodni a válsághelyzet megoldásáról.

Célszerű csatlakozni - a kormány által ma még csak tervként megvalósítandó - Környezettudatos Irányítás Cselekvési Programjához, mely felkészíthet az ilyen jellegű veszélyhelyzetek megoldására.

ÖSSZEGRZÉS

A mindössze 4 éve várossá nyilvánított település hosszú történetre tekint vissza. Elek mai területén már a honfoglalás előtti időszakban különböző népek fordultak meg, mint például a szkíták, rómaiak, gepidák. Az első írásos feljegyzés 1232-ből származik, egy Eleket említtő oklevél formájában. A település Zaránd vármegyéhez is tartozott a török megszállás alatti időben. A feljegyzések szerint 1557-ben 22 házból, majd 1579-ben 55 házból állt a település, amely kétfelé is adózott. Tragikus fordulatot jelentett a 15 éves háború, ugyanis a település ekkor teljesen elnéptelenedett. A XVIII. század elején azután újratelepítették német telepesekkel. Az időközben kialakult pestis és kolerajárványok nagyban megtizedelték a lakosságot ezért szükségessé vált egy újabb betelepítés, szintén Németországból, Gerolczhofen környékéről.

Elek városa sok változáson ment keresztül, több vármegyéhez is tartozott s népessége még ma is több nemzetiségű. A korábban járási központ szerepkört betöltő Elek, napjainkban kissé vesztett korábbi központi szerepéből s népessége is csökkent, ma 5516 fő.

A város lassan, de fokozatosan fejlődik. Napjainkban került átadásra a kerékpárút valamint a millenniumi sétány és park.

Elek városa a környéket sújtó nehéz gazdasági helyzet ellenére is fejlődő és életképes, ami a környezetvédelmi program megvalósítása szempontjából is optimizmusra ad lehetőséget.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. 83/1997. (IX. 26.) ÖGY határozat a Nemzeti Környezetvédelmi Programról
2. Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Kar, Természeti Földrajzi Tanszék:
Békés Megye Kistérségi Komplex Környezetvédelmi Programja
Szeged, 2000. május
3. Rapajkó Tibor: Elek története, "NOI" Román Lap- és Könyvkiadó, Gyula, 1996.
4. Varga Zsolt, Elek város Infrastrukturális kiépítettsége, Elek, 1997.
5. Varga Ferencel, Székely Lászlóval és Málík Józseffel lefolytatott beszélgetések

Polgármesteri Hivatal
Elek, Gyulai út 2.

3-15/2000.

KIVONAT

A 2000. november 6-án tartott képviselő-testületi ülés jegyzőkönyvéből.

201/2000. (XI. 06.) sz. önkormányzati képviselő-testületi határozat

Elek Város Önkormányzata Képviselő-testülete elfogadta Elek Város Környezetvédelmi Programját.

Varga Ferenc sk.
jegyző

Kecskeméti János sk.
polgármester

A kivonat hiteles:

Elek, 2009. július 02.

